

Jornada el dret dels infants a la ciutat

Millorem el nostre espai públic amb
'Camí escolar, espai amic' i altres experiències

#InfanciaLciutat

institut
**Infància i
adolescència**

Ajuntament de
Barcelona

**L'ACCIÓ COMUNITÀRIA AMB INFANTS MILLOREN
L'ESPAI PÚBLIC: QUINES PRÀCTIQUES MI LLOREN
L'ENTORN I CORRESPONSABILITZEN LA INFÀNCIA?**

Taller 3

A la Jornada [“El dret dels infants a la ciutat”](#), co-organitzada per l'Institut Infància i Adolescència de Barcelona i l'Institut Municipal d'Educació de Barcelona (IMEB) el 15 de desembre del 2016, es van desenvolupar 4 tallers sobre espai públic, infància i adolescència. L'objectiu dels tallers era **d'obrir el debat amb la ciutadania a l'entorn dels obstacles i oportunitats que ofereix la ciutat per avançar en millores en l'espai públic que facin de la ciutat un espai més amable per créixer i viure la infància i l'adolescència**. Aquí teniu la relatoria del Taller 3.

L'ACCIÓ COMUNITÀRIA AMB INFANTS MILLOREN L'ESPAI PÚBLIC: QUINES PRÀCTIQUES MI LLOREN L'ENTORN I CORRESPONSABILITZEN LA INFÀNCIA?

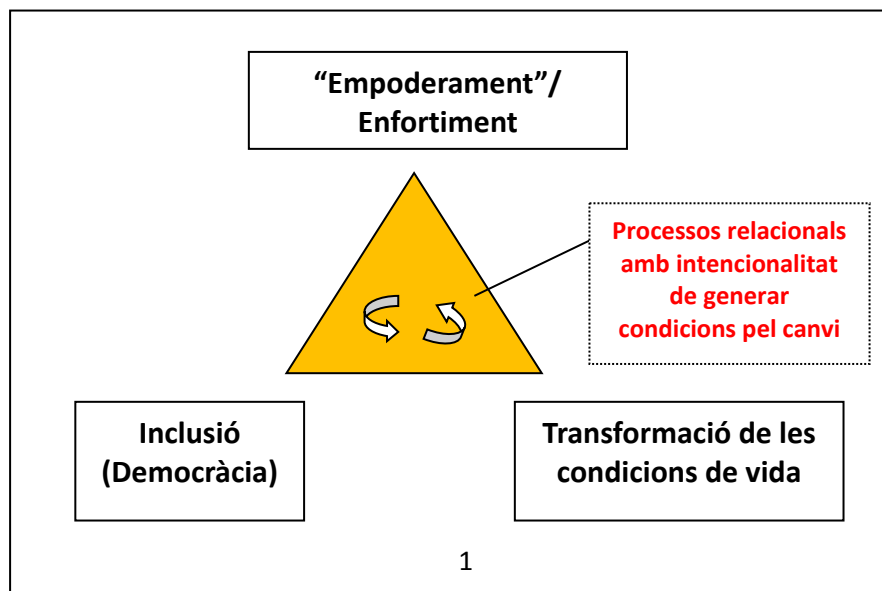
EL CONTEXT DE L'ACCIO COMUNITÀRIA

Ernesto Morales, expert en acció i desenvolupament comunitaris i director de l'escola de l'IGOP (l'Institut de Govern i Polítiques Públiques), va emmarcar el taller amb una breu presentació de les bases de l'acció comunitària, fent especial èmfasi en la importància de l'empoderament.

Segons Morales, el principal objectiu de l'acció comunitària és generar **processos relacionals** de cooperació entre persones amb una **intencionalitat** clara: que d'aquestes relacions de cooperació al voltant d'un determinat àmbit o espai de convivència, en resultin en una

millora del benestar quotidià de les persones.

Per tal de treballar objectius col·lectius de manera col·lectiva (accions comunitàries) les actuacions s'han de caracteritzar per ser **inclusives**, **empoderadores** i amb capacitat de **transformar les condicions de vida i benestar** de totes les persones de la comunitat.

La inclusió d'infants i adolescents en l'acció comunitària és encara un tema pendent que, en les ocasions a on s'ha produït (Morales va referir-se a la interessant experiència de l'IGOP amb els [infants de l'escola Mestre i Morera](#) de Nou Barris), ha donat molt bons resultats. Us recomanem que mireu el vídeo!

LA IMPORTÀNCIA DE L'EMPODERAMENT

Per tancar la ponència de context del taller, **Morales** va fer especial èmfasi en la importància de generar experiències empoderadores. Cap institució o persona pot empoderar a algú altre sinó que **són les experiències viscudes el que empoderen les persones, com també als infants i als adolescents, si els donem l'oportunitat de viure-les. Crear les condicions per a què els infants visquin experiències empoderadores és el que sí que està a l'abast dels professionals i les institucions de generar.**

“Empowerment” (Rappaport, 1984):
Procés on les persones (infants i joves), organitzacions i comunitats adquireixen el domini o control de les seves vides, a partir del desenvolupament de recursos individuals, grupals i comunitaris que generen nous entorns millorant la qualitat de vida i el benestar.”
Aproximació des de la psicologia comunitària.

Per crear les condicions de l'empowerment, insistia Morales, cal posar **intencionalitat** en les accions, per tal que es tradueixin en una **presa de consciència i organització col·lectiva, capaç d'impulsar respostes que generin canvis** reals en nous entorns que millorin la qualitat de vida i el benestar dels veïns del barri.

TRES ESCENARIS DESITJABLES PER AVANÇAR EN LA MILLORA DE L'ESPAI PÚBLIC A TRAVÉS DE L'ACCIÓ COMUNITÀRIA I LA PARTICIPACIÓ D'INFANTS I ADOLESCENTS

Un cop fets aquests aclariments sobre l'acció comunitària i sobre la importància d'incloure als infants i adolescents com a subjectes actius i vàlids de la comunitat, vam demanar a Ernesto Morales que plantegés **3 objectius de ciutat (tres escenaris desitjables) que ens permetessin avançar en la millora de l'espai públic des de l'acció comunitària i amb la participació d'infants i adolescents**. Morales va plantejar aquests 3 objectius:

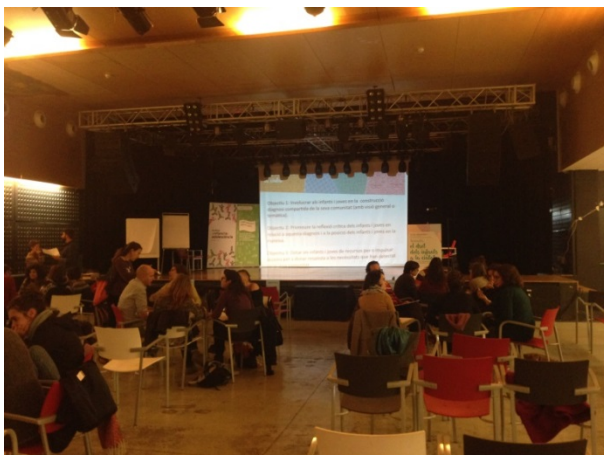
*Jornada el dret
dels infants a
la ciutat*

Objectiu 1: Involucrar als infants i joves en la construcció diagnòstica compartida de la seva comunitat (amb visió general o temàtica).

Objectiu 2: Promoure la reflexió crítica dels infants i joves en relació a aquesta diagnòstica i a la posició dels infants i joves en la mateixa.

Objectiu 3: Dotar als infants i joves de recursos per a impulsar accions per a donar resposta a les necessitats que han detectat en la seva comunitat.

Tots sabem que la consecució d'objectius requereix definir una estratègia concreta per assolir-los, així com una diagnòstica prèvia sobre les dificultats que caldrà afrontar i de les oportunitats amb les que es podrà comptar.

TREBALL PER GRUPS

Aquest és l'exercici que vàrem proposar als 4 grups de treball que es van formar. Respecte a cada un dels objectius plantejats els preguntàvem:

1) Esteu d'acord amb l'objectiu plantejat? Penseu que cal reformular-

lo, ampliar-lo? 2) Quins són els principals obstacles o dificultats a la ciutat de BCN per assolir l'objectiu plantejat? 3) Quines són les principals oportunitats o avantatges que ofereix la ciutat de BCN per assolir l'objectiu proposat? 4) Quines penseu que haurien de ser les actuacions prioritàries per tal d'assolir l'objectiu plantejat? I aquestes varen ser les respostes que vàrem obtenir dels 4 grups de treball:

RESULTATS DE LA DISCUSSIÓ

OBJECTIU 1: Involucrar als infants i joves en la construcció diagnòstica compartida de la seva comunitat (amb visió general o temàtica).

El primer dels objectius el van discutir un dels grups del taller

ACORD AMB L'OBJECTIU?

Els membres del grup 1 es varen manifestar d'acord amb la formulació de l'objectiu.

DIFICULTATS

Entre les principals dificultats que van destacar el grup 1 per aconseguir fer participants als infants d'una diagnòstica compartida sobre les principals problemàtiques de l'espai públic d'una comunitat hi ha **la visió adulta dels que fan els més petits**, que actuaria com a filtre/obstacle a poder captar/connectar amb la visió genuïna dels infants. En segon lloc hi hauria la necessària **paciència ("templança")** que es requereix alhora d'interactuar amb els infants, que s'expressen i es desenvolupen amb un ritme diferent a l'adult. En tercer lloc hi ha un problema **d'espais a on construir aquesta diagnòstica amb els infants. A on trobar-se amb ells? Quan fer-ho?** Una quarta dificultat en la realització d'una diagnòstica de la comunitat compartida amb els infants i els adolescents, és el fet que **hi ha pocs professionals treballant en l'espai públic** junt al fet que els **professionals de l'Ajuntament (càrrecs tècnics) no escolten**, en termes generals, els que infants i joves tenen a dir sobre els espais urbans públics, que són escassos i contaminats. Finalment, i com un dels obstacles a afrontar caldria tenir en compte els **conflictes inherents als diferents usos d'una mateixa espai públic**: els interessos dels infants i adolescents es confronten als d'altres col·lectius (adults, gent gran,..) i aquest conflicte s'ha d'abordar per poder trobar fórmules d'equilibri.

OPORTUNITATS

Entre les principals oportunitats es va esmentar que el fet en sí mateix **d'involucrar als infants i joves en la construcció diagnòstica compartida és imprescindible per encertar el projecte d'espai públic** que es derivi de la diagnosi. També es va esmentar l'oportunitat d'apostar per un **model ecològic d'intervenció** en l'espai públic i en l'oportunitat d'aprofitar **l'art amb infants i adolescents com a eina de diagnòstic**. Els **conflictes al voltant dels usos dels espais públics** que es van esmentar primerament com a dificultat, es van plantejar alhora com a oportunitat de reconèixer les necessitats de l'altre, com a espai de debat per parlar-ne i compartir visions. També es van assenyalar els **espais familiars de criança compartida** com un possible espai a on trobar-se amb infants i adolescents per a la diagnosi compartida sobre les problemàtiques i necessitats dels espais públics del barri. Finalment es va esmentar **l'espai comú "Germanetes" com a un exemple de bona pràctica que ja té BCN** en un solar de l'Eixample. El solar és un exemple d'espai públic inspirador, en tant que espai de qualitat, de convivència i llibertat per als menors, a on es cultiva un hort urbà i s'organitza un mercat de pagès.

ACCIONS PRIORITÀRIES

Entre les accions prioritàries per l'assoliment de la diagnosi compartida sobre espais públics amb infants i adolescents, caldria **destacar l'èmfasi i obstinació ("poner empeño") que es necessita que hi posin els professionals per tal que es faci**. I en segon lloc es varen posar sobre la taula les **necessàries condicions laborals de major estabilitat**, atès que l'acció comunitària és un procés de mitjà llarg termini, a on els referents han de ser una constant.

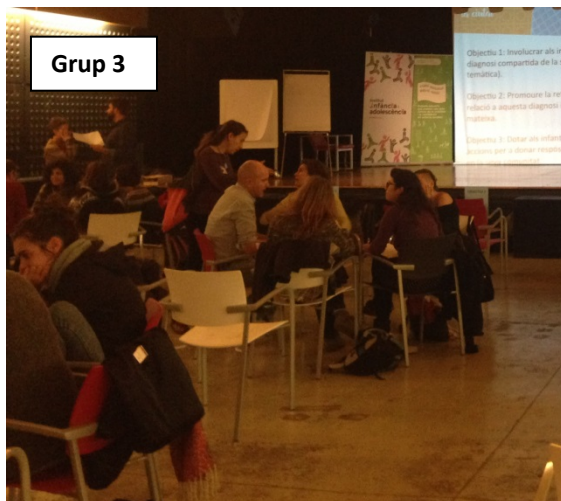

OBJECTIU 2: Promoure la reflexió crítica dels infants i joves en relació a aquesta diagnosi i a la posició dels infants i joves en la mateixa.

El segon dels objectius el van discutir dos dels grups del taller. Relatem les aportacions de manera conjunta.

ACORD AMB L'OBJECTIU?

D'entrada hi va haver alguna reflexió interessant en la pròpia formulació de l'objectiu. D'una banda es va manifestar la **vinculació entre tos tres objectius (l'un sense els altres no tindria sentit): involucrar als infants i adolescents + promoure reflexió crítica + dotar-los d'eines i recursos per impulsar accions acordades**. També es va esmentar que potser la promoció de la reflexió crítica dels infants i adolescents (objectiu 2) era una condició prèvia a la diagnosi compartida (objectiu 1). També es va insistir en la necessitat de distingir entre infants i adolescents (joves), com a grups d'edat diferenciats amb els quals cal desplegar estratègies i fórmules de treball també diferenciades.

DIFICULTATS

Entre les principals dificultats per promoure la reflexió crítica entre infants i adolescents a l'entorn de l'espai públic els grups 2 i 3 van destacar que, en el supòsit de treballar des dels centres educatius, **la visió crítica que es vol promoure no és sempre fàcil d'incorporar** (els centres poden oferir resistència) i el propi **model escolar tradicional pot ser un obstacle a un tipus de reflexió trencadora**. Es

qüestionava que l'**acompanyament adult a la diagnosi compartida es mantingués "neutre"** i que en qualsevol cas caldria vetllar perquè l'**"adocctrinament" des de les visions adultes, no s'imposés als espais d'espontaneïtat i naturalitat necessàries** per a una participació real d'infants i adolescents. També es van assenyalar les **estructures administratives i institucionals**, que poden ser un obstacle per acollir els posicionaments dels infants i joves. **L'empoderament dels infants i joves en la seva visió i preferències per a l'espai públic, implica necessàriament una "pèrdua de poder"** o a una limitació del seu "espai de decisió", per part de les generacions més veteranes, acostumades als privilegis de l'edat. L'últim dels obstacles que es va considerar va ser el del propi context actual dels infants i joves, caracteritzat per la **sobre-estimulació i el consum ràpid, dues dinàmiques contràries al que demanen la reflexió crítica i compartida**.

OPORTUNITATS

Les oportunitats o avantatges que varen destacar els grups 2 i 3 van ser **l'oportunitat en sí que representa l'intercanvi d'opinions entre els infants i joves i la societat adulta**. La reflexió crítica es tradueix en un **guany d'autonomia**, prenent consciència sobre el "jo" i els "altres", preguntant-se què penso jo, front al què pensen els altres.

Experimentar **el treball col·lectiu i en comunitat, en el propi escenari a on es viu (l'espai públic del barri, la ciutat)** és la millor via cap a l'empoderament individual i col·lectiu. Jornades com "El dret dels infants a la ciutat", són una bona manera de reflexionar críticament sobre la ciutat i **de visibilitzar els col·lectius tradicionalment invisibilitzats**, com els infants i els adolescents.

ACCIONS PRIORITÀRIES

Entre les accions prioritàries per promoure la reflexió crítica dels infants i adolescents respecte a la diagnosi compartida i el lloc que ocupen infants i adolescents en la mateixa es va destacar la necessitat de **crear espais concrets enfocats a infants i joves, des d'on promoure aquesta reflexió crítica: espais entre iguals i espais entre col·lectius diferents (en sentit ampli)**. També es va assenyalar la necessitat de **fer-se ressò d'experiències que ja s'estan fent, mitjançant xarxes d'intercanvi d'experiències**. Es va apuntar l'oportunitat de promoure **tallers escolars** de participació d'infants i joves des d'on poder transformar el seu entorn immediat i la possibilitat d'**aprofitar estructures ja existents, com els Consells de Barri**, als quals caldria incorporar la veu dels infants i els joves.

OBJECTIU 3: Dotar als infants i joves de recursos per a impulsar accions per a donar resposta a les necessitats que han detectat en la seva comunitat.

El tercer dels objectius el van discutir dos dels grups del taller. Relatem les aportacions de manera conjunta.

ACORD AMB L'OBJECTIU?

En relació a la formulació de l'objectiu, un dels grups va manifestar que l'expressió "dotar als infants" tenia un sentit massa jeràrquic, essent necessari destacar que **el compromís ha de ser bilateral i de co-responsabilitat entre adults i infants i joves**. Alternativament es proposava la formulació **"Facilitar (o facilitar i dotar) als infants i joves l'obtenció de recursos..."**. També es va proposar incloure el terme "millores" i no només el de necessitats, per la qual cosa l'objectiu podria ser reformulat així:

“Facilitar i dotar als infants i joves de recursos per a impulsar accions per a donar resposta a les necessitats que han detectat a la seva comunitat i impulsar-ne les millores”.

DIFICULTATS

Entre els obstacles que es van destacar per facilitar i dotar als infants de recursos per impulsar canvis a la seva comunitat hi hauria el **poc reconeixement de la veu dels infants i els adolescents en aquests moments per tal que les seves aportacions fossin realment vinculants a nivell polític**. També es van destacar **la manca de temps per implicar-se, fet que ve molt condicionat per factors externs** a ells mateixos (família, horaris,..) i els problemes de **pressupost**.

Com a altres dificultats del context es va destacar un **entorn que actualment respon a un model**

productiu i individualista que no facilita els processos comunitaris i participació col·lectiva. En el cas de la infància, es comentava, hi ha un **excés de proteccionisme, que fa que no hi hagi espais de decisió real**. Les decisions que se'ls deixa prendre són de caire massa superficial com per exemple decidir si volen fer l'extra-escolar A o B, però se'ls permet decidir no si en realitat no volen fer cap extra-escolar.

OPORTUNITATS

Entre les oportunitats que ofereix la ciutat per la consecució de l'objectiu de facilitar i dotar als infants d'eines i recursos es va **destacar la voluntat de fer-ho, la percepció cada vegada més estesa de la necessitat de comptar amb els infants**. També es va esmentar la necessitat de **cenyar-se a un paper facilitador i d'acompanyament** dels processos d'implicació dels infants, però en cap cas d'intervenció/conducció massa directa. El grup 4 no va tenir temps de discutir sobre les oportunitats.

ACCIONS PRIORITÀRIES

Com a actuació prioritària es va assenyalar l'oportunitat de **crear un grup impulsor que centrés els seus esforços en facilitar la implicació d'infants, adolescents i joves** en les diagnosi compartides a les comunitats, que ho fes des de la reflexió crítica i facilitant eines i recursos per traduir la diagnosi en canvis i millores a la comunitat.

El grup 4 no va tenir temps de discutir sobre les accions prioritàries.